

פרשת ויחי

נושא השבוע: ברכות

נושא השבוע

בפרשה מופיעות ה**ברכות** שבירך יעקב את בניו של יוסף, וברכות יעקב לשבטים. הברכה לבני יוסף היא למעשה נוסחה משפטית הקשורה באימוץ. בהכרזו על בני יוסף כבניו הוא מאמץ אותם, וכך יוסף זוכה ל**נחלה כפולה**. לגבי ברכות השבטים, בסיום דבריו מופיעה אמנם השורש ב.ר.כ. אך אלו לא באמת ברכות. דבריו על שלושה שבטים לפחות, ראובן שמעון ולוי, הם למעשה קללה. זוהי **צוואה נבואית** המורכבת מפתגמים ואמרות כפי שרווחו בקרב שבטי ישראל בתקופה הקדומה.

במזרח הקדמון נפוצה היתה האמונה המבוססת על מושג ה**כוח המאגי** של הדיבור ההגוי שדברי ברכה וקללה, לאחר שנאמרו אפילו מפי הדיוט, פועלים מאליהם ומתגשמים ואין כוח אחר שיבטלם.

מה פרשה

- **ברכת יעקב לאפרים ומנשה** – יוסף בא עם בניו, אפרים ומנשה, ויעקב בירך אותם שיחשבו כבניו לכל דבר.
- **הברכות לבנים** – יעקב קרא לכל בניו והשמיע את דבריו ביחס אליהם. דברי יעקב רומזים ברובם לקורות השבטים בימי כיבוש כנען ובראשית ההיאחזות בה. הדברים נאמרו בקצב שירי ורבים בהם הביטויים הסתומים.
- **"לו ישטמנו יוסף"** – האחים חששו כי יוסף התייחס אליהם בידידות רק בזכות אביהם וכי עם מותו הוא יבקש לנקום בהם. אולם יוסף סלח ואמר: "אתם חשבתם עלי רעה, אלוהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב".
- **צוואת יוסף ומותו** – יוסף ביקש להיקבר בארץ המובטחת וגופתו החנוטה הושמה בארון במצרים.

נושאים לשיחה

בהתאם לדברים שכתבה החסידה צפנת, ניתן לשאול את התלמידים האם הם מסכימים עם צפנת והאם הם אכן **מושפעים ממילים** ומאמירות שונות: מחמאות וברכות או לעומתם נזיפות, קללות ועלבונות. כיצד משפיעה עליהם למשל מחמאה שהם מקבלים? ניתן להזמין את התלמידים לספר על מקרה בו הם "זכו" באמירה שהיתה חשובה מבחינתם יותר ממתנה או פרס. או באמירה פוגעת שהיתה גרועה יותר מעונש (לגבי האמירה השלילית ניתן להציע לספר על סרט או מקרה שהיו עדים לו).

בהמשך להיחשפות לאינפורמציה על "**ברכת שהחיינו**" (במדור "על רגל אחת"), ניתן להזמין את התלמידים לחשוב על אירוע שהיה בחייהם עליו מתאים היה לברך שהחיינו, וכן על אירוע אליו הם שואפים להגיע בעתיד, בו ירצו לומר שהחיינו.

מ ד ר ש

הברכות המופיעות במדרש מעוררות תמיהה: יותר ממה שהן מאחלות טוב, הן מבטיחות חוסר וקשיים, הברכה הראשונה מדברת על כך שהבת לא תחזור לבית אביה, ואילו השניה מבטיחה אמירות "אוי" תכופות. ואכן גם הבת תמהה ואביה מסביר כי שתי הברכות מכוונות ל**טוב**: אם הבת לא תחזור לבית אביה – סימן הוא כי הנישואים עלו יפה ובני הזוג קשורים מאוד זה לזה עד שלא יהיה לה צורך לבקר בבית הוריה, ולגבי הברכה השניה הבטחת קיומן של אמירות ה"אוי" תבטיח את המשך קיומו של הילד. אולם הסברו של רבן גמליאל אינו מבטל לגמרי את התמיהה המתעוררת, הרי אותן ברכות יכלו להיאמר גם על דרך החיוב והיו מבטלות את התחושה הלא נעימה שמשרה האמירה השלילית.

התשובה על תמיהה זו טמונה אולי במשמעות המושג **ברכה** כפי שהבינו רבן גמליאל. רובנו רואים בברכה כמעין **הבטחה**, לדברים שאנו מאחלים לעצמנו. אולם נראה כי רבן גמליאל ראה את תפקידה של הברכה **לסייע לנו להגיע להישגים אליהם אנו שואפים**. ניסוח הברכה אותה מעניק רבן גמליאל לבתו, מקפל בתוכו תפישת עולם **שתסייע לה להתמודד** עם החיים שיפלו בגורלה. יתכן כי החוויות והאירועים שיפלו בחיקה לא יהיו "קלים ונוחים" אולם **תפישת העולם** שהיא תרכוש תסייע לה להתמודד איתם, ולהרגיש שלמה ומאושרת עם חייה.

העובדה שהברכה המוענקת מתייחסת דווקא אל הצד השלילי שבחיים משקפת **מודעות** אליו, מודעות שהיא בבחינת **הכנה** שתקל את ההתמודדות עימו. ראית הטוב בחיים **דווקא מתוך הרע** היא תכונה חשובה שתאפשר לאדם להתמודד בקלות רבה יותר עם קשיים, ותסייע לו - גם במהלך התמודדות שכזו, להרים את הראש ולראות מתוכם את הברכה והטוב!

פעילות נוספת

אפשר להזמין את התלמידים להכין זוגות של קלפים שיוכלו לשמש מאוחר יותר למשחק הזיכרון, את זוגות הקלפים אפשר לבנות באופן הבא: על קלף אחד תופיע **ברכה** מברכות השבטים, על בן זוגו של אותו קלף יופיע **ציור מתאים**, לאחר הכנת הקלפים יכולים כל 4-5 תלמידים להתאגד ולשחק יחד. אפשר לכוון את התלמידים כך שלא יראו זה לזה את הקלפים שהכינו לפני המשחק, אלא מיד יהפכו אותם ויתחילו לשחק, חלק מחווית המשחק תהיה עצם בדיקת התאמת הזוגות.